

זהר הקדוש עם ביאור הכתר והכבוד

פרשת בלק • דרגתו וכוחו של בלעם הרשע

כדי לבאר כיצד התגברו על טומאתו של בלעם תחילה מברר את תוקף טומאתו של בלעם הרשע.

ומפרש, **אמר רבי שמעון** לבנו רבי אלעזר, **אלעזר, כל מלוי דבלעם חייבא, תקיפין אינון** - כל דבריו של בלעם הרשע, חזקים הם בכוח הטומאה שיש בו, **והא אוקמוה חברייא** - והרי כבר העמידוהו החברים בזוהר (שמות כא); ודרשו על מה **דכתיב** - שכתוב

(דברים לד י) **'ולא קם נביא עוד בישראל כמשה'**, **ואמרו** שם בזוהר, שדוקא **בישראל לא קם עוד נביא כמשה, אבל באומות העולם קם**, ושואל, **ומנו** - ומי הוא הנביא באומות העולם שהוא כמשה, ומשיב, הוא **בלעם**.

ומבאר, אף על פי שמשה ובלעם שווים הם בבואתם, מכל מקום אינם שווים בקדושתם, כי נבואת משה היא מצד הקדושה, ונבואתו של בלעם היא מצד הטומאה.

ומפרש, **והא אוקימנא מלה** - וכבר העמדנו את הדברים (שם), **דמשה לית דכוותיה בכתיבין עלאין** - משה היה נביא שאין כמוהו בכתיבין עליונים, שהוא כתר תורה שהיה בו, **ובלעם לית דכוותיה בכתיבין תמאין** - ובלעם היה נביא שאין כמוהו בכתיבין תחתונים, שהוא מכוח הכישוף שהיה לו, **דא בסטרא דקדושה** - זה, משה רבינו, הוא מצד הקדושה, **ודא בסטרא דשמאלא** - זה, בלעם, הוא מצד שמאל, שהוא הטומאה.

לאחר שביאר תוקף טומאתו, חזר לקושייתו הראשונה, כיצד יכלו להרוג את בלעם מחמת גודל טומאתו.

ושואל, **ואי כל דא הוה בידיה** - ואם כל זה היה בידו, כלומר, שלא היה כבלעם במדרגת הטומאה, **ופל כף היה תקיף בחכמתא** - בחכמה, עד כדי כך שהיה **גבר דישבח גרמיה בחילא תקיף** - אדם ששיבח את עצמו בכוחו החזק, **דכתיב** - שכתוב (במדבר כג טו) **'ויאמר אל בלק התניצב פה על עלתך ואנכי אקרה פה'**, וביארו בזוהר (לקמן קצח), שבלעם אמר **אעקר לכה** - מהאי - אעקור למידת המלכות הנקראת 'כה' שלא תברך את ישראל, אלא תתהפך לקלל את בני ישראל רחמנא ליצלן, אם כן קשה, **היאך יכלו לקטלא ליה** - האיך יכלו להרוג אותו, והרי היה גדול מאוד במדריגות הטומאה.

וכדי לתרץ כיצד גברו על בלעם אפילו שהיה כוחו גדול, מביא את דברי ספרו של שלמה המלך שכתב כי המשבח את עצמו הרי זה סימן שאינו יודע כלום.

ומקדים ואומר, **אלא בספרא דחכמתא דשלמה מלכא, הכי אמר** - אלא בספר של שלמה המלך כך אמר, **תלת סימנין אינון** - שלש סימנים הם, **סימן לאדם שעבר עברה** - איסור עריות, שנענש בחולי **ירקון** - שפניו מוריקות, **סימן לשטות** - לדעת על אדם שהוא שוטה, **מלין** - שמדבר דברי שטות ושיגעון, **סימן לדעת על אדם דלא ידע** - שאינו יודע כלום, **שבוחי** - שמשבח את עצמו, **ודא** - וזה המשבח את עצמו, **אכרע לשאר** - מכריע את כולם, שהוא **שוטה בכל עבירות**, כלומר שזהו סימן שהוא גם שוטה שהרי מרבה בדברים, וסימן שהוא גם בעל עבירה, ונמצא, **דכלא אית ביה** - שכל החסרונות יש בו.

במאמר זה יתבאר, כי בלעם הרשע נהרג במלחמת מדין על ידי שנפל על חרבותיהם של פינחס וצבאו, ומבאר שאף על פי שבלעם אמר על עצמו שהוא גדול בכוח הטומאה, אבל אליבא דאמת לא היה כן, אלא היה גונב דעת הבריות, ואמר לישנא דמשמע לתרי אנפין, ורמו כאילו דרגותיו גבוהות, אבל באמת לא היו דרגותיו כל כך גבוהות.

שואל שתי שאלות, הראשונה כיצד לא פחדו מבלעם הרשע, והשניה על בלעם עצמו, איך לא הגין על עצמו שלא ייהרג.

שאל **ואמר רבי אלעזר, בלעם חייבא** - בלעם הרשע, **מאן קטיל ליה** - מי מבני ישראל ערב ליבו לגשת אליו להורגו, ועוד קשה על בלעם עצמו, **והיך אקטיל** - ואיך נהרג, שהרי היה יכול לעשות בכוחותיו הטומאות, שלא ישלטו בו בני אדם, אם כן באיזה כוח נהרג.

ומתרץ על פי פסוקי התורה מי הרג את בלעם.

מתרץ, **ואמר רבי יצחק, פנחס וסייעתיה קטלוהו** - פנחס וסייעתו הלוחמים הרגוהו במלחמת בני ישראל עם מדין, ומביא ראיה, **דכתיב** - וכמו שכתוב (במדבר לא ו-n) **'וישלח אתם משה אלף למטה לצבא אתם ואת פינחס בן אלעזר הפהן לצבא וכלי הקדש ונחצרות התרועה בידו, ויצבאו על מדין כאשר צוה ה' את משה ויהרגו כל זכר, ואת מלכי מדין הרגו על חלליהם את אוי ואת רקם ואת צור ואת חור ואת רבע חמשת מלכי מדין ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב'**, הרי שפינחס וצבאו הרגו את בלעם במלחמת מדין.

ומבאר על פי הפסוקים כיצד יכלו להרוג את בלעם.

וממשיך לבאר כיצד הצליחו להורגו, ואומר שאכן בלעם עשה פעולות להציל את עצמו, **ותנינו** - וכמו שלמדנו, **בקריתא דמדין הוה עביד בחכמתא דחרשו** - בעיר של מדין היה עושה בלעם בחכמת כשפיו, **דטאסין באוירא הוא, ומלכי מדין** - והם עשו כישוף שפרחו באויר, בלעם וחמשת מלכי מדין, **ואלמלא ציץ דקדושא וצלותא דפינחס** - ואלמלא ציץ הקודש, ותפילתו של פנחס, **דאפילו להון על קטיליא** - שבכח הציץ והתפילות הם הפילום על חרבותיהם של פינחס וצבאו, ואלמלא הדברים הללו לא היו יכולים להורגם. ומביא את הפסוקים שבהם נתבאר כל המבואר לעיל, **הדא הוא דכתיב** - זה הוא שכתוב **ואת מלכי מדין הרגו על חלליהם'**, ופירוש 'על חלליהם', היינו שמלכי מדין נפלו מן האוויר על פינחס וצבאו, **דכתיב** - שכתוב (יהושע יג כב), **'ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בני ישראל בחרב אל חלליהם'**, הרי שגם בלעם נפל מן האוויר ונהרגו על חרבותיהם של פינחס וצבאו.

אמר ליה - אמר לו **רבי אלעזר** לרבי יצחק, **כל דא ידענא** - כל זה ידעתי, ולא היתה כוונתי להקשות בפשוטן של דברים, אלא להקשות שהרי כוח טומאתו היה כה גדול, ואם כן איך יכלו עליו.

אמר רבי אלעזר, בלעם חייבא מאן קטיל ליה והיך אקטיל.

אמר רבי יצחק, פנחס וסייעתיה קטלוהו דכתיב (במדבר לא ח) **'ואת מלכי מדין הרגו על חלליהם'**.

ותנינו בקריתא דמדין הוה עביד בחכמתא דחרשו דטאסין באוירא הוא, ומלכי מדין ואלמלא ציץ דקדושא וצלותא דפינחס דאפילו להון על קטיליא הוה דכתיב על חלליהם, ודכתיב (יהושע יג כב) **'ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בחרב'**, **אמר ליה רבי אלעזר, כל דא ידענא**.

אמר רבי שמעון, אלעזר, כל מלוי דבלעם חייבא, תקיפין אינון, והא אוקמוה חברייא, דכתיב (דברים לד י) 'ולא קם נביא עוד בישראל כמשה', **ואמרו, בישראל לא קם אבל באומות העולם קם, ומנו, בלעם**.

והא אוקימנא מלה (שם), משה לית דכוותיה בכתיבין עלאין, בלעם לית דכוותיה בכתיבין תמאין, דא בסטרא דקדושה ודא בסטרא דשמאלא, גבר דישבח גרמיה בחילא תקיף, דכתיב (במדבר כג טו) 'ואנכי אקרה פה', אעקר לכה מהאי, היאך יכלו לקטלא ליה.

אלא בספרא דחכמתא דשלמה מלכא הכי אמר, תלת סימנין אינון, סימן לעברה, ירקון, סימן לשטות, מלין, סימן דלא ידע כלום, שבוחי, ודא אכרע לשאר, שוטה בכל עבירות, כלא אית ביה.

דשלמה מלכא, הכי אמר - אלא בספר של שלמה המלך כך אמר, **תלת סימנין אינון** - שלש סימנים הם, **סימן לאדם שעבר עברה** - איסור עריות, שנענש בחולי **ירקון** - שפניו מוריקות, **סימן לשטות** - לדעת על אדם שהוא שוטה, **מלין** - שמדבר דברי שטות ושיגעון, **סימן לדעת על אדם דלא ידע** - שאינו יודע כלום, **שבוחי** - שמשבח את עצמו, **ודא** - וזה המשבח את עצמו, **אכרע לשאר** - מכריע את כולם, שהוא **שוטה בכל עבירות**, כלומר שזהו סימן שהוא גם שוטה שהרי מרבה בדברים, וסימן שהוא גם בעל עבירה, ונמצא, **דכלא אית ביה** - שכל החסרונות יש בו.

ושואל על דברי ספרו של שלמה המלך, שכתב שאסור לשבח את עצמו, וקשה, **וְהָאֵלֹהִים כְּתוּב (משלי כז ב) 'הִלַּלְךָ זָר וְלֹא פִיךָ'**, שמשמעו על פי פשט, שאדם זר יהללך, ולא יהלל אדם את עצמו, אולם ממה שכתב 'זר' וכפל לומר 'ולא פִיךָ', שגם משמעו זר, יש לדרוש, 'יהללך זר', שלא יהלל אדם עצמו, אלא זר יהללך, **וְאִם לֹא יְהַלְלֶךָ זָר**, אזי יהללך 'פִיךָ', כלומר, תשבח את עצמך, אם כן משמע שראוי לאדם לשבח את עצמו, וקשה, למה כתב בספרו של שלמה המלך שלא ראוי לשבח את עצמו.

ומתוך, **לֹאֹ הִכִּי** - אל תפרש כך את כפל הלשון 'יהללך זר ולא פִיךָ' שראוי לאדם להלל ולשבח את עצמו, אלא כך פירוש הכתוב: 'ההלך זר' שהאדם לא יהלל את עצמו ורק זר יהלל אותו, אבל אִי לֹא הוּי מֵאֵן דְּאִשְׁתַּמּוּדַע לָךְ - אם אין מי שמכיר אותך, אזי אפתח פומך למללא באורייתא - פתח פיך לדבר בדברי תורה, ולאודעא מלי קשוט באורייתא - ולהודיע דברי אמת בתורה, ויכדין פתיחו דפומך באורייתא - ואזי פתחון פיך בתורה, ישבחון מילה, ויגדעון מאן אנת - ישבחו דבריך, וידעו מי אתה, דלית מלה בעלמא דישתמודעון ליה לבר נש, אלא בזמנא דאפתח פומיה, פומיה הודע לבני נשא מאן הוא.

וְהוּא רְשַׁע דְּבַלְעָם, שְׂבוּחֵי מִשְׁבַּח גְּרַמְיָה בְּכֻלָּא, וְעַם כָּל דָּא גְּנִיבוּ דְדַעְתָּא קָא גְּנִיב, וְאִסְתַּלַּק בְּמַלְוֵי. בְּמַלְוִין וְעִירִין הוּוּ עֲבִיד רַבְרַבִּין, מַה דְּאָמַר עַל אֵינוֹן דְּרִגִין מַלְוִין מְסַאֲבִין הוּוּ אָמַר, וְקִשּׁוּט אָמַר, אֲבָל הוּוּא רְשַׁע הוּוּא אָמַר, וּמִשְׁבַּח גְּרַמְיָה בְּאַרְחַ סְתִים, וְאִסְתַּלַּק בְּמַלְוֵי, דְּכָל מֵאֵן דְּהוּוּ שְׁמַע, חֲשִׁיב דְּאִסְתַּלַּק עַל כָּל נְבִיאֵי עֲלָמָא.

דְּכַתְיַב (במדבר כד טז) 'שומע אמרי אל ויודע דעת עליון, מאן גבר בעלמא דהוה שמע מפומיה מלון אליו, דלא חשיב דלית בעלמא נביאה מהימנא בגיניה.

וְקִשּׁוּט הוּוּ וְהִכִּי הוּוּ, נְאֻם שׁוֹמֵעַ אֲמָרֵי אֱלֹהִים הִכִּי הוּוּ, 'וַיִּוְדַע דַּעַת עֲלִיוֹן' חֲכִי הוּוּ, וְהוּוּא רְשַׁע הוּוּ אָמַר עַל דְּרִגִין דְּאִתְדַבֵּק בְּהוּ. 'שׁוֹמֵעַ אֲמָרֵי אֱלֹהִים, מְלַח דְּאִיהוּ בְּסַלְיָקוּ עֲלָאָה.

וְהִכִּי אָמַר 'שׁוֹמֵעַ אֲמָרֵי אֱלֹהִים, 'הָאֵל' לֹא כְּתִיב דְּהָא 'הָאֵל תְּמִים דְּרַבּוֹ' (תהלים יח לא), אֲבָל סְתֵם 'אֵל' אֵל אַחַר אִיהוּ, 'כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחַר' (שמות לד יד). 'שׁוֹמֵעַ אֲמָרֵי אֱלֹהִים, מְלַח וְעִירָא אִיהוּ, וְדַמִּי לְמֵאֵן דְּלֹא יָדַע, דְּאִיהוּ רַב וְעֲלָאָה, 'שׁוֹמֵעַ אֲמָרֵי אֱלֹהִים, הוּוּא דְּאִקְרַי אֵל אַחַר, דְּכַתְיַב 'כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחַר'.

וחזור רש"י לבאר את ענינו של בלעם ואמר לבנו רבי אלעזר, **הוּוּא רְשַׁע דְּבַלְעָם, שְׂבוּחֵי מִשְׁבַּח גְּרַמְיָה בְּכֻלָּא** - אותו בלעם הרשע, היה משבח את עצמו בכל התשבחות, **וְעַם כָּל דָּא** - ועם כל זה לא היה משבח עצמו בדברים של שקר לגמרי, אלא **גְּנִיבוּ דְדַעְתָּא קָא גְּנִיב** - אלא בלעם היה גונב את דעת הבריות, באופן שכשאמר דבריו, עלה **וְאִסְתַּלַּק בְּמַלְוֵי** - ונתעלה בדבריו בעיני העולם אף שדרגתו לא היתה גבוהה. ומפרש איך אמר דבריו באמת, ובחדא מחתא גנב דעת הבריות, שהרי **בְּמַלְוִין וְעִירִין** - בדברים קטנים שהיה בו אמת, היה אומרם בלשון שהשומע אותם **הוּוּ עֲבִיד רַבְרַבִּין** - היה עושה אותם לדברים גדולים, **מַה דְּאָמַר עַל אֵינוֹן דְּרִגִין** - מה שאמר על אותם דרגות שהשיג, על **מַלְוִין מְסַאֲבִין הוּוּ אָמַר** - דברים טמאים היה אומר, וקשׁוט אָמַר - ואמת אמר, שהרי היה לו

דרגות בטומאה, **אֲבָל הוּוּא רְשַׁע הוּוּא אָמַר, וּמִשְׁבַּח גְּרַמְיָה בְּאַרְחַ סְתִים** - אבל אותו רשע היה אומר דבריו, ומשבח עצמו בדרך סתומה, ועל ידי זה **אִסְתַּלַּק בְּמַלְוֵי** - היה מתעלה בדבריו בעיני הבריות, **דְּכָל מֵאֵן דְּהוּוּ שְׁמַע, חֲשִׁיב דְּאִסְתַּלַּק עַל כָּל נְבִיאֵי עֲלָמָא** - כי כל מי שהיה שומע את דבריו, היה חושב שהוא אומר שדרגתו עולה על כל נביאי העולם, אפילו במדרגות הקדושה, וזו היתה גניבת דעת הבריות של בלעם.

ומביא דוגמא על דבר קטן שאמר, ונשמע לדבר גדול, שאמר 'שומע אמרי אל' וכוונתו היה ששומע נבואתו מצד הטומאה, אולם מי שאינו מבין חושב ששומע מצד הקדושה.

ומפרש אלו מדבריו היו גניבת דעת הבריות, **דְּכַתְיַב** - שכתוב (במדבר כד טז), **שׁוֹמֵעַ אֲמָרֵי אֱלֹהִים עַל עֲצֻמוֹ שְׁהוּוּא וְהִי זֹו הַפְּלִגָה גְדוּלָה בְּמַעֲלָתוֹ, וְכִי מֵאֵן גְּבַר בְּעֲלָמָא** - האם יש אדם בעולם, **דְּהוּוּ שְׁמַע מְפּוֹמִיָּה מְלִין אֵלִין** - שהיה שומע מפיו של בלעם דברים אלו, **דְּלֹא חֲשִׁיב דְּלִית בְּעֲלָמָא נְבִיאָה מְהִימְנָא כְּגִינְיָה** - ולא חשב שאין בעולם נביא נאמן כמוהו השומע אמרי אל ויודע דעת עליון.

ומוסיף לבאר, **וְקִשּׁוּט הוּוּ וְהִכִּי הוּוּ** - ואמת היה וכך היה, כי מה שהעיד על עצמו **נְאֻם שׁוֹמֵעַ אֲמָרֵי אֱלֹהִים הִכִּי הוּוּ** - כך היה, שהיה שומע אמרי אל, וכן מה שהעיד על עצמו **'וַיִּוְדַע דַּעַת עֲלִיוֹן'** **הִכִּי הוּוּ** - כך היה, שהיה יודע דעת עליון, ומכל מקום היה בדבריו גניבת דעת, שהרי **וְהוּוּא רְשַׁע הוּוּ אָמַר עַל דְּרִגִין דְּאִתְדַבֵּק בְּהוּ** - ואותו רשע בלעם אמר תשבחותיו על מעלות שנדבק בהם, כי מה שאמר **'שׁוֹמֵעַ אֲמָרֵי אֱלֹהִים'**, גנב בזה דעת הבריות, שהרי **בְּמַלְוֵי** - בתיבת 'אל' רמז בזה דאיהו בְּסַלְיָקוּ עֲלָאָה - שהוא במעלה העליונה, כלומר ששומע נבואתו ממספירה עליונה.

ומתחילה מפרש מה שאמר 'שומע אמרי אל', שאמת אמר.

ומפרש, **וְהִכִּי אָמַר** - וכך אמר, **'שׁוֹמֵעַ אֲמָרֵי אֱלֹהִים, דְּהַנָּה הָאֵל, לֹא כְּתִיב - לא כתוב בה"א, והטעם הוא, דְּהָא - שהרי כתוב (תהלים יח לא) 'הָאֵל תְּמִים דְּרַבּוֹ', ומשמעו של 'האל' עם ה' הידיעה, הוא על 'האל' הידוע, שהוא הקדוש ברוך הוא, אֲבָל אם כתוב סְתֵם 'אֵל' בלא ה' הידיעה, הכוונה לֹאֹ אַחַר אִיהוּ** - הוא, שהוא סמא"ל הרשע, וכמו שכתוב (שמות לד יד) **'כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחַר'**, שפירושו לעבודה זרה, וכתוב 'אל' סתם. ומסיים פירושו, לכן אמר בלעם **'שׁוֹמֵעַ אֲמָרֵי אֱלֹהִים, בלא ה' הידיעה, כי אמנם אמר דבר אמת, אך מלה ועירא איהו** - דבר קטן הוא, כלומר, שורש נבואתו באה מ'אל אחר' שהוא צד הטומאה, אבל **וְדַמִּי לְמֵאֵן דְּלֹא יָדַע, דְּאִיהוּ רַב וְעֲלָאָה** - למי שאינו יודע ההבדל בין 'האל' ל'אל', דומה אצלו לדבר גדול ועליון, כלומר, שנבואתו הוא מצד הקדושה, אך האמת היא שבלעם היה **'שׁוֹמֵעַ אֲמָרֵי אֱלֹהִים, ולא היה 'שומע אמרי האל', כי נבואתו היא מצד הטומאה דְּאִקְרַי - אותו שנקרא אֵל אַחַר, וכמו דְּכַתְיַב - שכתוב 'כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחַר'.**

נפשי צמאה לדעת כל רז סודך

זוהר הקדוש המבואר < עם פירוש "הכתר והכבוד" ביאור בשפה ברורה הפותח את לב הלומד, עם מקורות וביאורים על פי גדולי המפרשים

